

Dr Wei ZOU*
 Profesor dr Qingwu LI**

Uporedni trendovi u regulisanju prava oštećenih lica, štetnika i Fonda za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima kroz pravo subrogacije

Primljeno: 14. 4. 2022.
 Prihvaćeno: 10. 6. 2022.
 Originalni naučni rad
<https://doi.org/10.46793/ERPO2102.18Z>

Apstrakt

U Kini, pravila Državnog saveta su utvrdila nadležnost Fonda za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima da nadoknadu štete isplaćenu oštećenim licima naplate od lica koje je odgovorno za nezgodu motornog vozila. U praksi, važeća pravila su neadekvatna da bi Fond za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima u dovoljnoj meri mogao da koristi svoje pravo subrogacije u Kini zbog određenog broja praznina i nedorečenosti. Slučajevi koji se odnose na to da li Fond može da nadoknadi isplaćenu štetu od odgovornih lica, društava za osiguranje od odgovornosti ili oštećenih lica, sudovi u različitim pravnim sistemima donose drugačije odluke. U poređenju sa evropskim pravilima, uslovi za oštećena lica u ostvarivanju nadoknade štete u Kini su drugačiji, kao i zakonska regulativa za Fond za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima u naplati štete od lica odgovornog za prouzrokovanu nezgodu, kao i pitanja načina na koji će lokalna vlast organizovati Fond za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima. Da bi se iskoristile prednosti Fonda za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima i pomoglo oštećenim licima u njihovim poteškoćama, u ovom radu se predlaže da se izmene parnične procedure kako bi se poboljšala efikasnost nadoknade isplaćene štete ovog Fonda, garantujući efikasnost Fondu prilikom ostvarivanja prava subrogacije.

* Univerzitet međunarodnog biznisa i ekonomije, Pravni fakultet, Peking, Kina (University of International Business and Economics, School of Law, Beijing, China), imejl: weizouct@outlook.com.

** Univerzitet međunarodnog biznisa i ekonomije, Pravni fakultet, Peking, Kina (University of International Business and Economics, School of Law, Beijing, China), imejl: qwlawyer@163.com.

Cljučne reči: Fond za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima; subrogacija; nezgoda motornog vozila; obavezno osiguranje od autoodgovornosti

1. UVOD

Trenutno su nezgode sa motornim vozilima jedna od javnih opasnosti i shodno tome, neophodno je uspostaviti državnu organizaciju za zaštitu interesa oštećenih lica u saobraćajnim nezgodama. U Kini je vlada osnovala Fond za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima (dalje u tekstu: „FNŠ”) kako bi licima oštećenim u nezgodama motornih vozila garantovala da na vreme naplate nadoknadu štete. Nakon što FNŠ nadoknadi štetu oštećenim licima, zakon mu dozvoljava da nadoknadi iznos odštete koji je platio oštećenim licima u nezgodama od lica koja je odgovorno za štetu.

Zakonom o bezbednosti saobraćaja na putevima (Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima, 2021, čl. 75), Građanskim zakonikom (Građanski zakonik, 2021, čl. 1216) i Merama za upravljanje sredstvima socijalne pomoći za nezgode na putevima („Pravila upravljanja”) (Mere za upravljanje sredstvima socijalne pomoći za saobraćajne nezgode, 2022, čl. 28) propisano je pravo subrogacije u korist FNŠ, koje ga ovlašćuje da naplati iznos štete nakon što je plati oštećenima u saobraćajnim nezgodama. Iako odredbe koje regulišu pravo subrogacije FNŠ nisu dvosmislene, postoji veliki broj sporova da bi se ovo pravo ostvarilo u praksi, kao što su: (1) da li FNŠ u svim slučajevima može zahtevati nadoknadu samo od štetnika; (2) da li FNŠ može da primi ceo iznos isplaćene štete od lica odgovornog za nezgodu; (3) da li FNŠ može naplatiti odštetu od društava za osiguranje od komercijalne odgovornosti za motorna vozila ako je vozilo osigurano osiguranjem od odgovornosti za

motorna vozila.¹ Ovi sporovi su u velikoj meri oslabili efikasnost i pravičnost u radu FNŠ čiji je cilj zaštita lica oštećenih u saobraćajnim nezgodama.

2. POZITIVNO KINESKO ZAKONODAVSTVO O PRAVU SUBROGACIJE FNŠ

Osnivanje FNŠ je u nadležnosti države koja ima opštu obavezu spasavanja oštećenih lica u nezgodama motornih vozila, što je slično socijalnom osiguranju. Međutim, osnivači FNŠ razlikuju od drugih organizacija socijalne pomoći. U većini vrsta socijalnog osiguranja ne postoji pravo subrogacije uglavnom zato što su osigurana lica iz izuzetno siromašnih porodica, a sredstva dolaze iz državnog budžeta. Međutim, FNŠ ima pravo subrogacije i može se nadoknaditi od štetnika i njegovog društva za osiguranje od autoodgovornosti. U određenim okolnostima, FNŠ bi mogao da naplati isplaćenu nadoknadu od lica kojima je pružena pomoć. Ova mogućnost povećava složenost ostvarivanja regresnog zahteva FNŠ. *Pound* je istakao da je „zakon je iskustvo razvijeno kroz racionalnost, a to je racionalnost potvrđena iskustvom.” Stoga je neophodno proučiti relevantni pravni princip i razloge, što bi bilo od pomoći da se kinesko zakonodavstvo reformiše u oblasti prava subrogacije FNŠ.

2.1. Pravo subrogacije FNŠ potiče iz njegove funkcionalne namene

Kako sprečiti ili smanjiti štetne nezgode, nadoknaditi štetu i saradivati sa drugim organizacijama koje vrše obeštećenje kao što su radno osiguranje, nacionalno zdravstveno osiguranje i obavezno osiguranje od odgovornosti da bi se uspostavio pravičan i efikasan sistem obeštećenja je glavno pitanje o kome se raspravlja u oblasti građansko-pravne odgovornosti (Wang, 2009a, 67). Da bi zaštitila prava i interese lica oštećenih u saobraćajnim nezgodama, država je uspostavila sistem zaštite u četiri nivoa: građansko-pravna odgovornost, obavezno osiguranje od autoodgovornosti, FNŠ i socijalno osiguranje, sa fokusom na jačanje zaštite prava lica oštećenih u nezgodama motornih vozila (Wang,

2009c, 156–158). U ovom sistemu pomoći od četiri nivoa, pravila o odgovornosti štetnika ima primarnu ulogu u obeštećenju oštećenih lica (Zhang, 2005, 21) i to je kamen temeljac; drugi su pomoćni. U praksi, zbog nedovoljne imovine štetnika i nepostojanja osiguranja od odgovornosti, u ovom građansko-pravnom sistemu postoje nedostaci u zaštiti prava oštećenih lica. Da bi ispravila ove nedostatke, država je osnovala FNŠ, koji treba da pokaže da država radi na poboljšanju socijalne sigurnosti i da obezbedi građanima da „opšte životne uslove ostvaruju kroz javnu pomoć” (Qiu, 2006, 25).

Prema zakonskim pravilima, obaveza je FNŠ da pokrije posebne troškove koje su pretrpela oštećena lica. Što se tiče toga da li FNŠ ima pravo subrogacije, to zavisi od sledećih faktora: (1) funkcionalne orijentacije FNŠ i iznosa naknade koju je isplatio, i (2) da li zakon priznaje regresno pravo organizaciji socijalnog osiguranja. Osnovna funkcija FNŠ ima prirodu kvazi-socijalnog osiguranja, jer sredstva u Fondu uglavnom potiču od premija obaveznog osiguranja od autoodgovornosti koje plaćaju vlasnici motornih vozila. Finansijska podrška države dolazi samo iz dve oblasti, prihoda od poreza na premiju obaveznog osiguranja od autoodgovornosti i kazni za kršenje obaveza kupovine obaveznog osiguranja od autoodgovornosti, što je kompatibilno sa pojmom učinka države u društvenoj odgovornosti. Dopunska funkcija FNŠ ima socijalno-sigurnosnu prirodu, a njegov operativni trošak se finansira iz budžeta u skladu sa idejom da se pokaže odgovornost države. Osnovna funkcija FNŠ se razlikuje od obaveznog osiguranja od odgovornosti za motorna vozila čija je svrha disperzija rizika vlasnika motornih vozila, dok je funkcija FNŠ isključivo u korist oštećenih lica. Osnovna funkcija FNŠ ne zamenjuje sistem u kojem oštećena lica zahtevaju nadoknadu štete od štetnika. Odgovornost štetnika u nezgodama motornih vozila i obaveza njegovog društva za osiguranje od autoodgovornosti ne prestaju zbog obaveze FNŠ da nadoknadi štetu oštećenim licima. Međutim, osnovni princip FNŠ ne dozvoljava oštećenim licima da dobiju dvostruku naknadu štete. Dakle, FNŠ ima pravo subrogacije prema štetnicima i njihovim društvima za osiguranje od odgovornosti nakon što izvrši osnovnu funkciju obeštećenja oštećenih lica, čime stiče pravo da „stane na mesto” oštećenih lica radi naplate od štetnika i njihovih društava za osiguranje od odgovornosti iznosa koje je platio oštećenim licima. Ako oštećena lica ostvare nadoknadu štete na druge načine, FNŠ će imati pravo da nadoknadi iznos koji je platio oštećenim licima pod pretpostavkom da se ne ošteti pravo oštećenog lica na nadoknadu štete. Dopunska funkcija FNŠ je pružanje pomoći ekstremno siromašnim porodicama, što se smatra socijalnom zašti-

¹ U Kini je u primeni sistem dvostrukog režima u oblasti osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila, kombinujući obavezno osiguranje od autoodgovornosti koje je propisano zakonom i osiguranje od komercijalne odgovornosti koje bi vlasnik vozila mogao dobrovoljno da zaključi.

Prim. prev: Osiguranje od komercijalne odgovornosti odnosi se na osiguranje privrednih subjekata za telesne i mentalne povrede i materijalnu štetu prouzrokovanu poslovanjem, proizvodima ili povrede koje nastanu u poslovnim prostorijama.

tom, a regulisano je Privremenim merama za socijalnu pomoć (Interim Measures for Social Assistance, 2014) u Kini. U ovoj situaciji, FNŠ može da naplati od štetnika i njihovih društava za osiguranje od odgovornosti ono što je isplatio, ali ne i od oštećenih lica.

2.2. Visina naknade prilikom ostvarivanja prava subrogacije FNŠ

Visina naknade se definiše kao iznos novca koji FNŠ može da naplati od lica odgovornih za nadoknadu štete oštećenim licima, bez obzira na to da li FNŠ takođe ima pravo na kamatu na iznos odštete i druge troškove nastale prilikom ostvarivanja prava subrogacije. Pravo subrogacije FNŠ je zakonsko pravo, zbog čega i obim naknade prilikom vršenja prava subrogacije treba da bude regulisan zakonom. Međutim, kineski Građanski zakonik (Civil Code, 2021, čl. 1216) i Pravila upravljanja (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents, 2022, čl. 28) imaju pravne praznine jer ne postoji odredba koja bi propisivala gorepomenuto pitanje. Smatramo da visina naknade zavisi od toga ko je strana od koje FNŠ može da se naplati.

2.2.1. Visina naknade of štetnika i njegovog društva za osiguranje od autoodgovornosti

Ugovorna prava i obaveze ne postoje između FNŠ i štetnika. Plaćanje troškova lečenja ili sahrane za oštećena lica je zakonska obaveza FNŠ propisana zakonom i on izvršava ovu obavezu nadoknade štete na teret štetnika. Prema Građanskom zakoniku (Civil Code, 2021, čl. 1216), potraživanja oštećenih lica za nadoknadu štete od štetnika ne obuhvataju samo troškove lečenja ili sahrane, već i kamatu za kašnjenje štetnika sa isplatom i osnovne troškove koje je oštećeno lice imalo prilikom podnošenja zahteva. Nakon što FNŠ plati sve medicinske ili troškove sahrane oštećenim licima, stiče odštetno pravo oštećenih lica prema štetniku. Zbog toga, visina naknade kada FNŠ koristi svoje pravo subrogacije obuhvata ne samo isplaćenu naknadu, već i kamate za isplate i troškove nastale podnošenjem zahteva. Kamata se ovde obračunava po kamatnoj stopi na zajmove u istom periodu, počev od dana kada je FNŠ isplatio naknadu. Troškovi podnošenja zahteva ograničavaju se sudske ili arbitražne takse, ali ne i na advokatske honorare. Nakon što država u budućem zakonodavstvu propiše standardne iznose advokatskih honorara, štetnik se može teretiti za njihovu naknadu u okviru minimalnog iznosa advokatskih honorara. Društvo za osiguranje od autoodgovornosti štetnika treba da nadoknadi FNŠ gore navedeni iznos iz svog osiguranja.

2.2.2. Visina naknade od oštećenih lica

Ako oštećena lica primaju nadoknadu štete od drugih lica, a ne od FNŠ, FNŠ ima pravo da traži od oštećenih lica da mu vrate isplaćenu odštetu u iznosu koju su naplatila od drugih lica u istoj saobraćajnoj nezgodi. Ovaj sistem obuhvata dva koncepta: (1) prioritet za zaštitu interesa oštećenog lica i (2) obaveza FNŠ da „isplati avans štete” nije konačna. FNŠ će u krajnjoj liniji biti u obavezi da nadoknadi troškove lečenja ili sahrane koje su pretrpela oštećena lica samo ako ne mogu da dobiju nikakvu nadoknadu od krivca za nezgodu, njegovog društva za osiguranje od autoodgovornosti ili bilo koje druge organizacije koja isplaćuje naknadu. Pošto je svrha FNŠ da zaštiti oštećena lica u saobraćajnim nezgodama, visina nadoknade koja se naplaćuje od oštećenih lica obuhvata samo nadoknadu štete, sudske ili arbitražne troškove, isključujući druge troškove kao što su kamate.

2.2.3. Redosled radnji kada FNŠ ostvaruje naknadu po osnovu prava subrogacije

Redosled naplate znači utvrđivanje lica koje će imati prednost za isplatu naknade štete u situaciji kada imovina štetnika ili njegovo osiguranje nisu dovoljni za nadoknadu oštećenom licu i FNŠ. Prema čl. 187 Građanskog zakonika Kine, pravo na subrogaciju FNŠ ima prioritet u odnosu na obaveze štetnika koje su utvrđene u postupku pokrenutim po upravnim i krivičnim propisima (Civil Code, 2021, čl. 187). Međutim, zakon ne reguliše da li FNŠ ima prvenstvo u nadoknadi svoje isplate u odnosu na zahtev oštećenog lica na naknadu štete zbog delikta. Na osnovu principa prava poverioca, oba potraživanja su obična poverilačka prava sa istim pravnim dejstvom, te stoga ne bi trebalo da postoji zabuna koje je od njih prioritetno. Ipak, ovaj princip nije primenjiv na sistem prava subrogacije FNŠ. Zainteresovane strane ne samo da imaju interese kao učesnici saobraćajne nezgode, već treba da se utvrde i drugi elementi od kojih zavisi nastanak prava: poslovna sposobnost, kontrola rizika, zastupanje itd. (Engisch, 2004, 237–239). Poredeći iznos naknade koji se deli između FNŠ i oštećenih lica, oštećena lica su u nepovoljnijem položaju. U ovoj situaciji, odštetni zahtev oštećenih lica ima prednost jer razlozi za odlučivanje moraju dati prednost tom licu (onom koje je u lošijem položaju). Ako pravila propisuju bolji pravni položaj za pojedince, siromašnima čija je egzistencija ugrožena treba dati posebno tolerantan tretman (Kaufmann, 2011, 199). Stoga, FNŠ ne može imati prvenstvo u nadoknadi isplaćenog kada koristi svoje pravo subrogacije u poređenju sa zahtevima oštećenih lica za naknadu vanugovorne štete. Kada imovina štetnika nije dovoljna za nadokna-

du odštetnog zahteva FNŠ i oštećenog lica za preostalu odštetu, pravo oštećenog lica da traži nadoknadu ima prvenstvo, a odštetni zahtev FNŠ će biti isplaćen posle naknade oštećenom licu (Magnus, 2012, 368). U praksi, FNŠ u nekim provincijama pogrešno tumači redosled prilikom ostvarivanja svog prava subrogacije. Na primer, čl. 23 Mera za upravljanje fondovima socijalne pomoći za saobraćajne nezgode u provinciji Anhui propisuje da dužnici plaćanja iz saobraćajnih nezgoda treba da prvo nadoknade FNŠ-u isplaćenu odštetu kada izvršavaju svoje obaveze nadoknade štete (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents in Province of Anhui, 2015, čl. 23). Ova odredba odstupa od svrhe FNŠ, krši osnovne pravne principe i sistemsku konstrukciju redosleda nadoknade FNŠ i zato je treba izmeniti.

3. PRAKTIČNI PROBLEMI PRAVA SUBROGACIJE FNŠ U SUDSKOJ PRAKSI KINE

3.1. Da li FNŠ može da se naplati od štetnika

Prema čl. 75 Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima (Road Traffic Safety Law, 2021), čl. 1216 Građanskog zakonika (Civil Code, 2021) i čl. 24 Pravila upravljanja (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents, 2022), nakon što FNŠ nadoknadi oštećenom licu delimične ili sve medicinske troškove, njegova uprava ima pravo da nadoknadi isplaćenu odštetu od lica odgovornog za nezgodu. Konkretno, to uključuje vozača koji nema osiguranje od autoodgovornosti, kada osiguranje vozača ne pokriva sve medicinske troškove ili vozač ne može da se pronađe i identifikuje nakon napuštanja mesta nezgode.

Nakon što FNŠ nadoknadi štetu oštećenim licima u okviru zakonom propisanog pokrivača, može vršiti pravo subrogacije protiv lica koje je prouzrokovalo nezgodu. Pravo subrogacije se ostvaruje ustupanjem prava poverioca po osnovu vanugovorne odgovornosti prema FNŠ. Svrha pravnog ustupanja je naknada štete. Ako je neko platio svoje dugove, ali za dugove u krajnjoj liniji odgovara neko drugo lice, onda platilac može podneti odštetni zahtev protiv dužnika koji je oslobođen zbog plaćanja platioca (Medicus, 2004, 539). Pravno dejstvo ustupanja prava poveriocu je da dužnik koji snosi konačnu odgovornost isplaćuje prijemniku ono što je trebalo da plati ustupiocu. Razlog zbog kojeg štetnik snosi obavezu da nadoknadi štetu oštećenim licima je njegovo deliktno ponašanje. Razlog zbog kojeg FNŠ preuzima obavezu za nadoknadu troškova lečenja ili sahrane oštećenih lica je njegova obaveza na osnovu zakona. Zbog toga, ne postoji stvarna solidarna odgovornost

između FNŠ i štetnika za nadoknadu medicinskih ili troškova sahrane oštećenim licima (Shui, 2015, 139-140). Među licima koja su odgovorna u slučajevima kada ne postoji solidarna odgovornost, odgovorno lice je krajnji dužnik i isključivo plaćanje krajnjeg dužnika može ugasiti dug. Štetnik je krajnje odgovorno lice u saobraćajnoj nezgodi. FNŠ nadoknađuje štetu oštećenim licima, pa shodno tome ima pravo subrogacije protiv lica odgovornog za saobraćajnu nezgodu.

3.2. Da li FNŠ može da naplati nadoknadu od društva za osiguranje od autoodgovornosti kao „štetnika”

3.2.1. *Motorno vozilo je pokriveno samo osiguranjem od komercijalne odgovornosti*

Prema odredbama Pravilnika o upravljanju (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents, 2022, čl. 14), jedna od situacija u kojoj FNŠ nadoknađuje medicinske ili troškove sahrane je da vlasnik motornog vozila nema obavezno osiguranje od odgovornosti za motorna vozila. U praksi, društva za osiguranje od odgovornosti smatraju da ne bi trebalo da nadoknađuju FNŠ jer nisu jedan od učesnika u saobraćajnoj nezgodi ili nemaju nikakve pravne veze sa FNŠ, te bi FNŠ trebalo da nadoknadu štete potražuje od štetnika. U odgovoru na ovaj argument, neki sudovi su smatrali da FNŠ može ostvariti pravo subrogacije protiv štetnika i njegovog društva za osiguranje od autoodgovornosti. Pošto FNŠ može da iskoristi pravo subrogacije, on bi trebalo da ima materijalna i procesna prava oštećenih lica protiv štetnika i prema osiguranju od komercijalne odgovornosti da zahteva nadoknadu.² Međutim, neki sudovi smatraju da ne postoji pravni osnov da FNŠ potražuje nadoknadu od društva za osiguranje od odgovornosti i shodno tome, taj osnov nisu prihvatili.³ U drugom mišljenju, ističe se da kada oštećeno lice ne može da dobije nadoknadu štete od štetnika, to je preduslov da FNŠ nadoknadi štetu oštećenom licu (Li, 2011, 42).

Važna pozadina za sprovođenje obaveznog osiguranja od autoodgovornosti je da štetnik nema adekvatnu imovinu, niti je motivisan da zaključi osiguranje od autoodgovornosti. Ako svaki potencijalni štetnik ima dovoljno sredstava ili ako je svaki vlasnik motornog vozila (potencijalni štetnik) motivisan da zaključi osiguranje od autoodgovornosti, onda država ne mora da zahteva

² *Management Center of Uninsured Motorist Fund in the City of Chongqing v. Zhen Chaogang, et. (Chongqing City Qijiang Dis. People's Ct. Jul. 24, 2014).*

³ *Uninsured Motorist Fund in the City of Chongqing v. Wang Guangkui & et al. (Chongqing City 2nd Interm. People's Ct., Mar. 11, 2015).*

od svakog vlasnika motornog vozila da kupi obavezno osiguranje od autoodgovornosti. Dakle, za ljude koji dobrovoljno kupuju polise osiguranja od autoodgovornosti za svoja motorna vozila, nema razlike da li država zahteva obavezno osiguranje od autoodgovornosti ili ne. I jedni i drugi štite interese oštećenih lica, daju pravo oštećenima da zahtevaju nadoknadu štete direktno od društava za osiguranje, zabranjuju osiguravačima da se brane od oštećenih lica prigovorima iz istih razloga koji oni imaju protiv osiguranika i imaju isti obim pokrića. Kada je vozilo pokriveno samo osiguranjem od komercijalne odgovornosti, moglo bi se smatrati da ima obavezno osiguranje od autoodgovornosti kada je ono predviđeno u pokriću od komercijalne (opšte) odgovornosti. Da li FNŠ treba da nadoknadi štetu oštećenim licima zavisi od različitih iznosa suma u osiguranju od komercijalne odgovornosti i obaveznom osiguranju od autoodgovornosti. Ako je prvi iznos pokrića veći ili jednak drugom iznosu, FNŠ neće nadoknaditi štetu oštećenim licima bez obzira koliko medicinski troškovi premašuju sume osiguranja. Ako je prvi iznos sume osiguranja manji od drugog, smatra se da vozilo nije obuhvaćeno obaveznim osiguranjem od autoodgovornosti u okviru različitih pokrića između drugog i prvog, a FNŠ će nadoknaditi štetu oštećenima. FNŠ je u mogućnosti da povrati isplaćenu nadoknadu štete od društva za osiguranje od komercijalne odgovornosti nakon što je obešteti oštećena lica.

3.2.2. Motorno vozilo je pokriveno obaveznim osiguranjem od autoodgovornosti i osiguranjem od komercijalne odgovornosti

U situaciji kada je motorno vozilo pokriveno i obaveznim osiguranjem od autoodgovornosti za motorna vozila i osiguranjem od komercijalne odgovornosti, ako FNŠ nadoknadi više od iznosa limita za motorno vozilo osigurano obaveznim osiguranjem od odgovornosti za motorna vozila, postavlja se pitanje da li FNŠ može da povrati više plaćeni iznos nadoknade štete od društva za osiguranje od komercijalne odgovornosti?

Razlog zbog kojeg FNŠ ima pravo da nadoknadi plaćene troškove od društva za osiguranje od komercijalne odgovornosti kod kojeg je štetnik bio osiguran je taj što oštećeno lice ima pravo da pokrene direktnu tužbu protiv društva za osiguranje odgovornosti, pri čemu oštećeno lice ustupa svoja poverilačka prava na FNŠ. U slučaju postojanja višestrukih mehanizama nadoknade štete koji služe povrede lica, ne samo da štetnik ima obavezu da nadoknadi štetu oštećenim licima, već i društva za obavezno osiguranje od autoodgovornosti i za osiguranje od komercijalne odgovornosti takođe imaju obavezu da obeštete oštećena lica. FNŠ bi

mogao ostvariti svoje pravo subrogacije prema društvu za osiguranje od odgovornosti ako je vozilo osigurano osiguranjem od komercijalne odgovornosti (Li, 2012, 111). Iako čl. 65 kineskog Zakona o osiguranju (Insurance Law, 2015) daje oštećenom licu uslovno direktno pravo da traži nadoknadu od društva za osiguranje od odgovornosti, to ne utiče na pravo subrogacije koje FNŠ ima u odnosu na društvo za osiguranje od odgovornosti štetnika. Na primer, FNŠ je podneo deliktну tužbu samo protiv štetnika⁴, a sud je trebalo da objasni FNŠ da može takođe da pokrene tužbu protiv društva za osiguranje od komercijalne odgovornosti radi nadoknade.

3.3. Da li FNŠ može da naplati naknadu od oštećenih lica

Nakon što FNŠ plati troškove lečenja, postavlja se pitanje od koga FNŠ treba da nadoknadi te troškove u situaciji kada oštećeno lice naplati nadoknadu od štetnika i njegovog društva za osiguranje od odgovornosti? Jedna od mogućnosti je da se dobije nadoknada od štetnika koji je već nadoknadio štetu oštećenom licu. Tada bi štetnik mogao da podnese tužbu protiv oštećenog lica za neosnovano bogaćenje pošto mu je štetu nadoknadio. Druga mogućnost je da se zahteva povraćaj nadoknade od oštećenog lica. U praksi, neki sudovi smatraju da je štetnik koji je platio medicinske troškove oštećenom licu izuzet od zahteva FNŠ za nadoknadu. FNŠ će tražiti od oštećenih lica da vrate isplaćenu nadoknadu štete po osnovu neosnovanog bogaćenja.⁵ U poređenju sa dve navedene mogućnosti, druga je prihvatljivija. Ako se odlučimo za prvu mogućnost, može da se desi da sud ne odlučuje u jednom postupku o odštetnim zahtevima oštećenih lica i zahtevima FNŠ po osnovu subrogacije. Na primer, štetnik izvršava svoju obavezu plaćanja medicinskih troškova prema sporazumu o posredovanju u prethodnoj parnici; međutim, od štetnika se zahteva da nadoknadi FNŠ medicinske račune u naknadnoj parnici. Ovo bi dovelo do toga da štetnik ima poteškoća da poništi zaključeni sporazum o posredovanju po osnovu neosnovanog bogaćenja, što za njega nije pravično. Osim toga, FNŠ bi, kao profesionalna organizacija, trebalo da preuzme više obaveza u odnosu na štetnika.

⁴ *Zhang Su v. Management Office of Uninsured Motorist Fund in the City of Dongguan & et al.* (Dongguan City Interm. People's Ct. Apr. 26, 2017).

⁵ *Management Center of Uninsured Motorist Fund in the City of Chongqing v. Houxihe Hydropower Development Co., Ltd in Wuxi County & Jin Benbin, et al.* (Chongqing 2nd Interm. People's Ct. Feb. 7, 2015) i *Management Center of Uninsured Motorist Fund in the City of Chongqing v. Deng Qingfang & Chen Qihua, et al.* (Chongqing City Pengshui Miaozu Tujiazu Autonomous County People's Ct. Feb. 18, 2015).

Pravni osnov prava subrogacije FNŠ je ustupanje prava poverioca na osnovu zakona, pri čemu bi ustupanje prava moglo da spreči oštećena lica da naplate dvostruke naknade: naknada štete i od štetnika i od trećeg lica (FNŠ) (Shui, 2011, 139–140). Iako je priroda FNŠ da obezbedi prava na život, oštećeno lice ne bi trebalo da prima preteranu nadoknadu jer kompenzacija više od onoga što su oštećena lica potrošila ne samo da krši princip „obeštećenja” FNŠ, već i šteti imovinskim pravima poreskih obveznika (Holmes, Sunstein, 2004, 156), i objektivno, dodatno opterećuje vlasnike motornih vozila koji kupuju obavezno osiguranje od autoodgovornosti. Stoga, kada je ukupan iznos nadoknade štete koju je oštećeno lice primilo od drugih lica i FNŠ manji ili jednak ukupnom iznosu medicinskih troškova ili troškova sahrane koje je oštećeno lice stvarno imalo, FNŠ nema pravo da nadoknadi svoju isplatu od oštećenog lica, uz uslov da je naknada jasno definisana kao medicinski troškovi ili troškovi sahrane. Međutim, kada je iznos gore navedene naknade veći od stvarnih troškova koje je pretrpelo oštećeno lice kako bi se sprečilo da oštećeno lice dobije dvostruku nadoknadu štete, FNŠ će ostvariti pravo subrogacije u iznosu prekomernog dela obeštećenja koje je dobilo oštećeno lice.

Institut neosnovanog obogaćenja je jedan od pravnih osnova za FNŠ da iskoristi svoje pravo subrogacije zbog prekomerne isplate. Regulatorna funkcija treba da omogućiti platiocu da zahteva od primaoca da vrati uplatu bez ikakve svrhe (Wang, 2009b, 37). FNŠ ima obavezu da nadoknadi štetu oštećenim licima samo ako ona ne mogu da dobiju nadoknadu od drugih lica ili iznos obeštećenja ne dostiže zakonsku sumu osiguranja. Nakon što oštećeno lice dobije nadoknadu štete od FNŠ, isplate drugih lica dovode do toga da kompenzacija FNŠ gubi osnov svog postojanja isplate tih lica oštećenom licu i shodno tome, odšteta koju oštećeno lice dobije od FNŠ postaje neosnovano bogaćenje (Li, 2015, 172).

4. UPOREDNI ASPEKTI FNŠ IZMEĐU KINE I EVROPE

4.1. Različiti sistemi osiguranja od autoodgovornosti Kine i Evrope

U Kini, država primenjuje sistem dvostrukog režima koji reguliše osiguranje od odgovornosti iz upotrebe motornih vozila, kombinujući to obavezno osiguranje koje je propisano statutom sa osiguranjem od komercijalne odgovornosti koje bi vlasnik vozila mogao dobrovoljno da kupi. Pošto su sume osiguranja u obaveznom osiguranju preniske da bi u potpunosti zaštitilo

prava oštećenih lica i nije u stanju da rastereti štetnike od materijalnog rizika, motorno vozilo je uglavnom pokriveno i obaveznim osiguranjem od autoodgovornosti i osiguranjem od komercijalne odgovornosti. Međutim, države članice Evropske unije i države sa obaveznim osiguranjem od autoodgovornosti u Sjedinjenim Američkim Državama kombinuju obavezno osiguranje od odgovornosti iz upotrebe motornih vozila sa osiguranjem od komercijalne odgovornosti, propisuju minimalnu premiju obaveznog osiguranja od autoodgovornosti i omogućavaju osiguranicima da kupuju osiguranje sa različitim iznosima premije na osnovu njihove potrebe za upravljanjem rizikom. Drugim rečima, u evropskim državama ne postoji dvostruki sistem kombinovanja obaveznog osiguranja od odgovornosti za motorna vozila i osiguranja od komercijalne odgovornosti. Oni primenjuju jedinstveni način osiguranja od odgovornosti za motorna vozila. Dakle, funkcija FNŠ je kompenzatorna i definisana tako da otklanja nedostatke obaveznog osiguranja od autoodgovornosti. Prilikom uvođenja sistema FNŠ iz Evrope u Kinu, zakonodavci ne uzimaju u obzir gore navedene razlike dva pravna sistema. Oni samo polaze od toga da motorno vozilo nema obavezno osiguranje od autoodgovornosti, ali ne utvrđuju da li je vlasnik motornog vozila osiguran „osiguranjem od komercijalne odgovornosti”. Kada je vozilo pokriveno samo osiguranjem od komercijalne odgovornosti, moglo bi se smatrati da ima obavezno osiguranje od autoodgovornosti kada je u okviru pokrića osiguranja od komercijalne odgovornosti.

4.2. Razlike u uslovima po kojima oštećena lica ostvaruju nadoknadu štete

Funkcije kineskog FNŠ se preklapaju sa osnovnim funkcijama FNŠ u drugim pravnim sistemima, a ima i dodatne funkcije. Prema propisima u zapadnim zemljama, funkcionalna orijentacija FNŠ je da zameni odsustvo obaveznog osiguranja od odgovornosti za motorna vozila. Kada vozila nisu osigurana obaveznim osiguranjem od odgovornosti za motorna vozila, ili se štetnici ne mogu identifikovati zbog bekstva, FNŠ će nadoknaditi štetu oštećenim licima ili njihovim rođacima u okviru zakonskog pokrića. Konkretno, u Nemačkoj je nadoknada koju isplaćuje FNŠ definisana kao sekundarna, odnosno nadoknada štete oštećenim licima drugog nivoa, što znači da oštećena lica moraju da iskoriste druge mogućnosti, uključujući postavljanje odštetnog zahteva prema vlasniku vozila, vozaču koji je prouzrokovao nezgodu, bilo kojem drugom osiguranju i socijalnom osiguranju (Pfennigstorf, Tunc, Harris, Hellner, Kinden, 1970, 48–49). Prema Zakonu o obaveznom osiguranju vlasnika motornih vozila u Ne-

mačkoj, oštećeni su mogli da postavljaju odštetne zahteve fondu: (1) ako se vozilo kojim je pričinjena šteta ne može utvrditi; (2) ako je držalac vozila oslobođen obaveze osiguranja; (3) ako za štetu nastalu upotrebom identifikovanog ili neutvrđenog vozila osiguranje od odgovornosti ne bi pokrilo štetu koju je učinilac namerno i protivpravno prouzrokovao; (4) nad društvom za osiguranje koje je dužno da plati pokrenut je stečajni postupak (Law on Compulsory Insurance for Motor Vehicle Owners, 1965, čl. 12). U Francuskoj je Zakonom o poboljšanju položaja oštećenih lica u drumskom saobraćaju i o ubrzanju obeštećenja iz 1985. godine propisano da garantni fond za motorna vozila obezbeđuje samo obeštećenje žrtvama povreda nastalih u saobraćajnoj nezgodi motornim vozilom, a ispunjava i jedan od sledećih uslova: (1) kada je počilac nezgode nepoznat; (2) kada je jasno da štetnik nije osiguran; (3) štetnik je osiguran, međutim, društvo za osiguranje može da uloži prigovore protiv štetnika kao na primer, da je polisa osiguranja ništava ili suspendovana; (4) društvo za osiguranje je delimično ili potpuno bankrotiralo u Francuskoj (Zhang, 2005, 268).

U poređenju sa uslovima ostvarivanja nadoknade štete u Evropi, Pravilima upravljanja u Kini obezbeđuje se nadoknada u sledećim slučajevima: (1) motorno vozilo nije osigurano obaveznom osiguranjem od odgovornosti za motorna vozila; (2) nije moguće identifikovati štetnika u slučajevima „udari i beži”; (3) kada medicinski troškovi oštećenog prelaze granicu obaveznog osiguranja od autoodgovornosti; (4) subvencije porodicama u ekstremnom siromaštvu definisanim propisima pojedinih pokrajina i gradova (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents, 2022, čl. 14 i 30). Prva dva slučaja su osnovna funkcija FNŠ u obavljanju svoje obaveze obeštećenja oštećenih lica, ali FNŠ igra dodatnu ulogu u obeštećenju oštećenih lica u trećem i četvrtom slučaju (Li, 2018, 98).

4.3. Razlike u propisima kada FNŠ ostvaruje nadoknadu

Kako država gradi koordinirani mehanizam ne samo radi zaštite prava oštećenih, već i dugoročnog uticaja na dobro funkcionisanje celokupnog društvenog poretka? Tokom tranzicionog perioda, kineski zakoni i podzakonski propisi o socijalnoj pomoći nisu samo patili zbog nedostatka sistematizacije, već i nepostojanja interakcije i saradnje (Jiang, 2015, 3). Institut prava subrogacije FNŠ ima ključnu ulogu u ovom sistemu: održavanje kaznene funkcije deliktne odgovornosti, poboljšanje svesti vozača o pažnji, povećanje spremnosti vlasnika motornih vozila da kupuju obavezno osiguranje od autoodgovornosti, smanjenje iznosa premi-

ja osiguranja za sve vlasnike motornih vozila i ušteda troškova.

U oblasti regulisanja nezgoda motornih vozila, postoje dve različite vrste pravnih sistema o tome da li FNŠ može da naplati nadoknadu od štetnika: (1) u pravnom sistemu Švedske, FNŠ ne može da naplati štetu od štetnika; (2) u pravnom sistemu Nemačke i Velike Britanije dozvoljeno je pravo subrogacije FNŠ (Magnus, 2012, 372). Ova razlika uglavnom proizilazi iz razlika u njihovim pravnim tradicijama. Iz ugla troškova i koristi, država odustaje od davanja prava subrogacije FNŠ kako bi uštedela troškove u Švedskoj jer smatraju da su troškovi sprovođenja subrogacije visoki. Kada zakonodavac u Nemačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu regulišu pravo subrogacije, on obraća više pažnje na kaznenu funkciju u deliktnom pravu, iako takođe uzimaju u obzir troškove i koristi. Oni veruju da štetnici ne mogu da izbegnu obavezu nadoknade FNŠ, što je racionalnije u poređenju sa pravilima u Švedskoj.

S jedne strane, kaznena funkcija u deliktnom pravu se uglavnom odražava u činjenici da se imovina štetnika može smanjiti isplatom nadoknade štete oštećenim licima. Ova funkcija se često postizala putem kompenzatorne funkcije, a obe proizvode dejstvo u imovini štetnika. Kaznena priroda deliktne odgovornosti ima istovremeno dejstvo i na mere prevencije i na obrazovanje, odnosno, „da spreči krivična dela i nezgode zaprećenim zakonskim sankcijama i da usmeri ljude da obrate neophodnu pažnju na svoje ponašanje” (Raiser, 2014, 195). S druge strane, štetnici bez polise osiguranja treba da obeštete oštećena lica za njihov deo odgovornosti. Ako nisu u mogućnosti da plate oštećenim licima nadoknadu štete na vreme, FNŠ će umesto njih obešteti oštećena lica. Ako FNŠ ne iskoristi svoje pravo subrogacije, snosiće obavezu štetnika, što dovodi do toga da veći broj vozača motornih vozila izbegava kupovinu obaveznog osiguranja od autoodgovornosti. Tada će FNŠ preuzimati više obaveza i nadoknaditi više lica, što može dovesti do toga da FNŠ neće imati adekvatna sredstva za obeštećenje svim oštećenim licima. Istovremeno, to može izazvati moralni rizik kod vozača i smanjiti njihovu opreznost u vožnji. Stoga je FNŠ dozvoljeno da zadrži kaznenu funkciju u deliktnom pravu kroz ostvarivanje prava subrogacije. Pored toga, ono podstiče vozače na oprezniju vožnju i pozitivno utiče na vozače da kupuju obavezno osiguranje od autoodgovornosti. Prema praksi u SAD, FNŠ može povratiti malo novca i u osnovi je iznos nadoknade zanemarljiv; međutim, pravo subrogacije FNŠ još uvek treba da bude propisano zakonom, a to je da zadrži kaznenu funkciju i preventivnu funkciju u vanugovornoj odgovornosti i da smanji moralni hazard na strani štetnika.

4.4. Razlike u pravnim sistemima državnog organizovanja FNŠ

U evropskim zemljama, FNŠ je kompenzaciona mehanizam u spasavanju oštećenih lica u saobraćajnim nezgodama. Radi ostvarivanja postavljenih ciljeva, Velika Britanija je osnovala Biro za osiguranje motornih vozila, društvo sa ograničenom odgovornošću, a osnivači su osiguravači od autoodgovornosti. Postoji sporazum između Biroa za osiguranje motornih vozila i Državnog sekretara koji reguliše prava i dužnosti na osnovu Ugovora o neosiguranim vozačima i Ugovora o neotkrivenim vozačima. Ciljevi ovih sporazuma su: (1) da se obeštete lica kada je motorno vozilo neosigurano ili je počinilac nepoznat; (2) da se žrtvama garantuje jednak tretman bez obzira na to da li je štetnik stalno ili privremeno nastanjen; (3) da obeštete rođake oštećenih lica koji ih izdržavaju (Li, 2015, 69–70). U Kini, FNŠ bi trebalo da bude uspostavljen na nivou pokrajinske vlade (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents, 2022, član 4) i shodno tome, ne postoji jedinstven način organizovanja FNŠ. U gradu Šenžen FNŠ je osnovan u okviru Odeljenja saobraćajne policije. Namera je da se ovlašćenje policije iskoristi za ostvarivanje prava subrogacije, što je efikasno i snižava troškove. Organizaciona konstrukcija FNŠ u gradu Čongkingu uspostavljena je u formi nezavisne korporacije, što rezultira visokim troškovima kada koristi pravo subrogacije putem tužbi.

Kako bi se garantovalo da FNŠ dobije nadoknadu plaćene naknade oštećenim licima i da bi se sankcionisalo deliktno delo štetnika, vredi naučiti metode za poboljšanje administrativne efikasnosti u zapadnim zemljama. Na primer, Uredba o motornim vozilima i saobraćaju u Nju Džersiju (Motor Vehicles and Traffic Regulation in Nev Jersey, 2013, čl. 39: 6–87) jasno propisuje da štetnik ne može dobiti nazad suspendovanu vozačku dozvolu i potvrdu o registraciji motornog vozila pre nego što nadoknadi FNŠ. Osim toga, motorno vozilo koje je izazvalo nezgodu ne može se preneti na druga lica. Ako sud dozvoli vozaču koji snosi krivicu da plati nadoknadu štete na rate, vozač može voziti pre nego što izvrši punu isplatu. Ukoliko se ne ispuni obaveza plaćanja na rate, vozačka dozvola će biti oduzeta. U Kini postoje slična pravila propisana lokalnim zakonodavstvom, kao što je čl. 33 pravila u gradu Čongcin (Trial Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents in City of Chongqin, 2010, čl. 33) propisano je da Odeljenje saobraćajne policije i Odeljenje za poljoprivrednu mehanizaciju obustavljaju relevantne poslove u vezi sa motornim vozilom koje nije nadoknadilo uplatu FNŠ. Pravila u provinciji Đangsu predviđaju da odeljenje za upravljanje FNŠ treba da otkrije bitne informacije policiji, carini, graničnoj

inspekciji, odeljenju za saobraćaj i agenciji za kreditne istrage o pojedincu koji odbija da nadoknadi FNŠ (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents in the Province of Jiangsu, 2017, čl. 24). U poređenju sa pravilima u SAD, pravila u Kini su još uvek nedovoljna u zaštiti jer su administrativna pravila u lokalnim propisima usmerena na vozila, dok pravila u SAD imaju za cilj kvalifikaciju vozača, i to sa većom zaštitom.

5. PREDLOZI ZA UNAPREĐENJE KINESKIH PROPISA POVODOM OSTVARIVANJA PRAVA SUBROGACIJE FNŠ

U cilju poboljšanja efikasnosti izvršenje presude i naplate odštetnog zahteva FNŠ, potrebno je izmeniti pravila parničnog postupka. Zbog toga vredi argumentovano raspraviti da li tužbe za nadoknadu štete između oštećenih i lica odgovornih za prouzrokovanu nezgodu i štetu, kao i odštetni zahtev FNŠ prema štetnicima, i njihovim društvima za osiguranje od odgovornosti, odnosno oštećenim licima, treba suditi odvojeno ili zajedno.

5.1. Negativne posledice na vođenje dva odvojena parnična postupka

Stranke u parnici, pravni osnovi tužbi i tužbenih zahteva za potraživanje naknade štete razlikuju se od onih u kojoj FNŠ traži nadoknadu štete. U praksi se ove dve tužbe u većini slučajeva vode odvojeno. Postoje negativne posledice koje proizilaze iz odvojenih suđenja za ova dva zahteva, i to: (1) smanjuje se efikasnost parničnjenja i povećavaju sudski troškovi.⁶ Štetnik je možda već oštećenim licima isplatio odštetu (uključujući deo troškova koje je platio FNŠ) tokom suđenja za utvrđivanje deliktne odgovornosti, ali će FNŠ proveriti ovu činjenicu do početka suđenja po svojoj tužbi za nadoknadu štete. Pošto se menja ličnost tuženog, produžava se trajanje parničnog postupka. Pored toga, tokom suđenja po odštetnom zahtevu po osnovu subrogacije, oštećena lica mogu smatrati da bi ukupan iznos nadoknade štete koje su platili štetnici trebalo da ide u korist oštećenih lica, uključujući tu i iznose koje oštećeni treba da vrate FNŠ. Pod ovim okolnostima, postupajući sudija u sporu povodom zahteva za nadoknadu štete treba da proveri

⁶ *Management Center of Uninsured Motorist Fund in the City of Chongqing v. Deng Chengjun et al.* (Chongqing City 2nd Interm. People's Ct. Apr. 11, 2016). Kada su se pojavile nove činjenice u žalbi, Uprava FNŠ u gradu Čongkingu zahtevala je da se umeša u parnicu na strani tuženih, pa je spor poništen i zakazano novo suđenje.

činjenično stanje o nadoknadi povodom koje je pokrenut spor. Ponekad, pošto presuda o potraživanju naknade štete nije postala pravosnažna, nerešena pitanja ne mogu biti prihvaćena od strane Suda prilikom donošenja odluke o tužbenom zahtevu za naknadu štete; (2) štetnik ponovo snosi obavezu nadoknade za iznos plaćanja koji je FNŠ isplatio;⁷ (3) nastanak poteškoća u utvrđivanju autentičnosti i održavanju usklađenosti sa zakonskim obavezama u vezi sa tim da li je FNŠ izvršio svoju obavezu isplate nadoknade štete, što može lako navesti bolnicu da oštećenim licima pruži nepotrebno prekomerne tretmane ili da podmetne lažne medicinske troškove, sve na štetu interesa lica odgovornog za saobraćajnu nezgodu. Stoga je neophodno spojiti zahtev za nadoknadu vanugovorne štete i zahtev za naknade po osnovu subrogacije ili regresa u jedan sudski predmet.

5.2. Legitimnost spajanja dva sudska predmeta u jedan

Spojeno suđenje po dve tužbe je od pomoći za efikasno i pravično rešavanje sporova između štetnika, njegovog ili njenog društva za osiguranje od odgovornosti, oštećenog lica i FNŠ. Pored donošenja odluke o troškovima parnice, važniji razlog zašto propis predviđa spajanje parnica je izbegavanje kontradiktornih presuda. Jedan od aspekata koje treba razmotriti povodom pitanja da li bi sud mogao da sudi po dve tužbe u jednom parničnom postupku jeste stepen relevantnosti tužbi koje treba spojiti (Zhang 2005, 3). Glavni razlog za spajanje parnice po dve tužbe je to što između njih postoji određena korelacija: (1) isti građansko-pravni delikt (saobraćajna nezgoda) u obe tužbe; (2) u obe tužbe neophodno je utvrditi štetnika; (3) u obe tužbe radi se o medicinskim troškovima ili troškovima sahrane koji su nadoknađeni oštećenim licima; (4) obe tužbe se odnose na nadoknadu štete oštećenima u udesu motornog vozila; i (5) po svakoj tužbi je neophodno utvrditi koliko odgovornost treba da snosi štetnik i ko je oštećeno lice. Cilj pravnog sistema je maksimiziranje blagostanja u društvu, što podrazumeva ostvarivanje svih potreba pojedinaca u civilizovanom društvu na osnovu pokušaja da se na najbolji način izbegne sukob i smanji svaka vrsta neekonomičnosti (Pound, 2016, 3). Iz navedenih razloga potpuno je opravdano da sud odlučuje o dve tužbe u spojenoj parnici.

⁷ *Xu Hui v. Management Center of Uninsured Motorist Fund in the City of Quzhou, et al.* (Zhejiang Province Quzhou City Interim. People's Ct. Jun. 15, 2015).

5.3. Jedna parnica za dva odštetna zahteva

Iako bi težnja za procesnom pravdom mogla biti ograničena efikasnošću i troškovima parnice, neophodno je stalno istraživati i održavati ravnotežu između njih, osnovni zahtevi procesne pravde moraju se poštovati (Zhang 2011, 115). Tokom parnice radi nadoknade štete po osnovu vanugovorne odgovornosti, sud je dužan da obavesti FNŠ o njegovom pravu da se u parnici pojavi kao umešač, dok će u postupku povodom regresnog zahteva sud biti dužan da obavesti oštećena lica o njihovom pravu da se pojave u parnici kao umešači. U parnici radi naknade štete po osnovu vanugovorne odgovornosti, štetnik nadoknađuje štetu oštećenom licu, uključujući medicinske troškove, nadoknadu za smrt i smanjenu radnu sposobnost, troškove sahrane, štetu od mentalnog ili emocionalnog stresa, troškove ishrane, nege itd. Od trenutka kada FNŠ isplati medicinske troškove bolnici ili pogrebnoj zavodu troškove sahrane (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents, 2022, čl. 14), smatra se da nadoknadu plaća u korist oštećenih lica ili njihovih srodnika. Do iznosa nadoknade štete koju je platio FNŠ, oštećeno lice je dužno da, po zakonu, prenese na FNŠ pravo da zahteva isplaćenu odštetu. Dakle, u parnici povodom nadoknade štete zbog građansko-pravnog delikta, FNŠ je dužan da podnese zahtev za nadoknadu onoga što je platio. Pored toga, u toj parnici, sud bi trebalo da ispita oštećena lica i štetnike, da utvrdi da li je FNŠ u ovom slučaju izvršio svoju obavezu nadoknade štete. Ako je odgovor potvrđan, sud treba odmah da obavesti FNŠ o ovoj parnici. Ako FNŠ nije podneo tužbu (zahtev za nadoknadu), dužan je da je odmah podnese i zahteva nadoknadu u skladu sa čl. 56 kineskog Građanskog postupka (Civil Procedure, 2017, čl. 56). FNŠ podnosi tužbu protiv štetnika i njihovih društava za osiguranje od odgovornosti, kao tuženih, tražeći od njih da nadoknade odštetu koje je FNŠ isplatio.

Iako propis dozvoljava FNŠ da naplati štetu od štetnika koji je odgovoran za saobraćajnu nezgodu, FNŠ i sudovi u praksi često tumače to pravilo dogmatski, te zbog toga ne uzimaju u obzir činjenice da li je štetnik platio svu štetu oštećenom licu (uključujući i štetu koju je platio FNŠ). U zahtevu iz subrogacije, ako je oštećeno lice naplatilo celu štetu od štetnika, uključujući i iznos koji je platio FNŠ, FNŠ treba da usmeri zahtev prema oštećenom licu umesto prema štetniku. Ako sud ne uzme u obzir činjenicu da je štetnik oštećenom licu isplatio celu štetu, pa ipak odluči da obaveže štetnika da nadoknadi iznos koji je FNŠ isplatio na ime naknade štete, to može dovesti do situacije u kojoj bi štetnik bio obavezna da izvrši duplu nadoknadu štete. Prema tome, ako je suđenje povodom zahteva iz subrogacije u toku, sud treba da obavesti oštećeno lice da se uklju-

či kao umešač povodom okolnosti da FNŠ nije naveo oštećeno lice kao tuženu stranu tokom ovog suđenja. A uloga oštećenog lica u ovoj tužbi uglavnom se odnosi na utvrđivanje sledećih bitnih činjenica: da je oštećeno lice spaseno i lečeno, da je FNŠ obeštetio oštećeno lice, iznos naknade štete koju je oštećenom licu isplatio i da li je štetnik ili njegovog društvo za osiguranje od odgovornosti već obeštetilo oštećeno lice i u kojem iznosu. Ako sud utvrdi da je oštećeno lice već naplatilo nadoknadu štete od štetnika, uključujući i iznos koji je platio FNŠ, sud bi trebalo da predloži promenu tuženog lica dodavanjem imena oštećenog lica kao tuženog u odštetnom zahtevu iz subrogacije. Ako je u sporazumu o poravnanju koji su štetnik i oštećeno lice zaključili nejasno da li isplata obuhvata nadoknadu štete koju plaća FNŠ, sud prvo treba da utvrdi iznos isplate oštećenom licu na osnovu stepena smanjenja radne sposobnosti, medicinskih troškova i ostalih elemenata. Zatim, na osnovu stvarne štetnikove isplate i u poređenju sa razlikom između ta dva, sud treba da odluči da li naknada koju štetnik plaća oštećenom licu obuhvata deo koji je FNŠ prethodno isplatio.⁸ Ako još uvek nije moguće da se razjasni da li naknada koje je štetnik isplatio oštećenim licima obuhvata i deo naknade koju je FNŠ platio oštećenim licima, štetnik treba da snosi ishod nedovoljnih dokaza. Kada predstoji glavni pretres radi zahteva iz subrogacije protiv tuženog-oštećenog lica, sud će obavestiti štetnika da se umeša u parnicu ako FNŠ ne navede štetnika u svojstvu tuženog. Pravni status štetnika i činjenice koje sud treba da utvrdi su iste kao gore navedene.

6. ZAKLJUČAK

Preciznim osmišljavanjem, zakon treba da postigne pravičnost i objektivnost tako što će biti uravnotežen i nepristrasan, u skladu sa životnim iskustvom i individualnim posebnostima... Podrazumeva se da se procesne tehnike i pravila shvataju tako da definišu granice

⁸ *Chen Fangquan & el. v. Tu Wanjiang, el.* (Chongqing City 2nd Interm. People's Ct. May 15, 2015) i *Tu Wanjiang v. Management Center of Uninsured Motorist Fund in the City of Chongqing &, et al.* (Chongqing City High People's Ct. Oct. 16, 2015). Oštećeno lice u ovom sporu je odgovorno za nezgodu i nadoknadu štete 10% - 20%. Međutim, kada je tumačeći odredbu „Čen Fangkuan će, kao dužnik, nadoknaditi za slučaj smrti Tu Fanglu ukupne troškove sahrane i ostale troškove u iznosu do 200.000 juana” iz Ugovora o nadoknadi, sud je naveo da „ukupni troškovi” obuhvataju nadoknadu koju je platio FNŠ i odlučio da se rodbini oštećenog lica isplati samo 107.423 juana. Ovakva odluka suda je bila neopravdana, jer nije ispravljena odlukom Apelacionog suda ili u ponovljenom suđenju, što pokazuje značaj prava subrogacije.

tužbi pravnih institucija, pri čemu one ne samo da ograničavaju prirodu zakona, već su važne i za pravičnost i postavljene ciljeve (Evick, Silbei, 2005, 106). Da bi FNŠ efikasno koristio pravo subrogacije, potrebno mu je pravno uputstvo kako da precizno i racionalno tumači pravila o ostvarivanju ovog prava. Postoje mnoge praznine u postojećim Pravilima upravljanja, a strategije koje imaju za cilj rešavanje ovih problema treba da se unaprede odgovarajućim izmenama i dopunama. Ovi problemi se odnose na ravnotežu između prava i obaveza stranaka obuhvaćenih sistemom socijalne zaštite i što je još važnije, da se oni zasnivaju na adekvatnom pravnom tumačenju i socijalnoj stabilnosti. Vredi da ga pravni teoretičari proučavaju detaljnije. Ako dobro uređeno društvo želi da se razvija, u procesu u kojem ljudi ostvaruju svoja razumna očekivanja, pravila treba da sistematski prilagođavaju međuljudske odnose i da racionalno regulišu ponašanje ljudi (Pound, 2016, 3).

LITERATURA

- Anhuisheng Daolu Jiaotong Shigu Shehui Jiuzhu Jijin Guanli Shishi Xize* (Trial Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents in Province of Anhui), (promulgated by the Government of Anhui Province Apr. 30, 2015, effective July 1st, 2015) [Mere za upravljanje sredstvima socijalne pomoći za saobraćajne nezgode grada Anhuia, na snazi od 1. 7. 2015.] Retrieved from: <http://law.esnai.com/mview/157777>, March 13, 2022.
- Chongqing Shi Daolu Jiaotong Shigu Shehui Jiuzhu Jijin Guanli Zaxing Banfa* (Trial Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents in City of Chongqing) (promulgated by the Government of Chongqing City, Sep. 6, 2010, effective Jan. 1st, 2010) [Mere za upravljanje sredstvima socijalne pomoći za saobraćajne nezgode grada Čongkinga, na snazi od 1. 1. 2010.] Retrieved from: <https://www.pkulaw.com/lar/5e253fab61691a12e3842396c42fbbe5bdfb.html>, March 13, 2022.
- Civil Code of the People's Republic of China (promulgated by the Standing Comm. Nat'l People's Cong., May 28, 2020, effective Jan. 1st, 2021) [Građanski zakonik Narodne Republike Kine, na snazi od 1. 1. 2021.] Retrieved from: https://www.pkulaw.com/en_law/aa00daeb5a4fe4ebdfb.html, March 13, 2022.
- Civil Procedure Law of the People's Republic of China (promulgated by the Standing Comm. Nat'l People's Cong., June 27, 2017, effective July 1st, 2017) [Zakon o parničnom postupku Narodne Republike Kine, na snazi od 1. 7. 2017.] Retrieved from: https://www.pkulaw.com/en_law/d33df017c784876fbdfb.html, March 16, 2022.
- Daolu Jiaotong Anquanfa* (Road Traffic Safety Law of the People's Republic of China), (promulgated by the Standing Comm. Nat'l People's Cong., Apr. 22, 2011, effective May 1st, 2011) [Zakon o bezbednosti u drumskom saobraćaju, na snazi od 1. 5. 2011.] Retrieved from: https://www.pkulaw.com/en_law/4e282a35dd948d7abdfb.html, March 13, 2022.

- Daolu Jiaotong Shigu Shehui Jiuzhu Jijin Guanli Banfa (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents), (promulgated by St. Council, Dec. 1st, 2021, effective Jan. 1st, 2022) [Mere za upravljanje sredstvima socijalne pomoći za saobraćajne nezgode, na snazi od 1. 1. 2022.] Retrieved from: https://www.pkulaw.com/en_law/5a34a16de7611d30bdfb.html, May 7, 2022.
- Engisch, K. (2004). *Introduction of Legal Thinking*. Translated by Yongliu Zheng. Beijing: Law Press.
- Holmes, S., Sunstein, C. R. (2004). *The Cost of Rights—Why Liberty Depends on Taxes*. Beijing: Peking University Press.
- Insurance Law of the People's Republic of China, (promulgated by the Standing Comm. Nat'l People's Cong., Apr. 24, 2015, effective Apr. 24, 2015), [Zakon o osiguranju Narodne Republike Kine, na snazi od 24. 4. 2015.] Retrieved from: https://www.pkulaw.com/en_law/fcd28ac98601200fbdfb.html, March 13, 2022.
- Law on Compulsory Insurance for Motor Vehicle Owners, 1965 [Zakon o obaveznom osiguranju vlasnika motornih vozila], Retrieved from: <https://www.global-regulation.com/translation/germany/388858/act-on-compulsory-insurance-for-motorists.html>, May 15, 2022.
- Li, H. (2012). Woguo Daolu Jiaotong Shigu Jiuzhu Jijin Zhidu zhi Jiantao yu Wanshan [Review and Perfect on System of Uninsured Motorist Fund in China]. *Nanjing Journal of Social Science* 8, 109–13.
- Li, J. (2011). “Daolu Jiaotong Shigu Jiuzhu Jijin Lifa Zhidu de Fansi yu Chonggou” [Analiza i reforma propisa o Fondu za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima – Iz ugla zaštite oštećenih lica]. *Journal of Hubei University of Police* 123(6), 40–42.
- Li, Q. (2018). “Lun Woguo Daolu Jiaotong Shigu Shehui Jiuzhu Jijin Zhidu zhi Goucheng—yi Buchang Zhidu wei Zhongdian” [Reforma FONDA za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima u Kini – Fokus na sistem nadoknade štete]. *Law and Business Study* 1, 94–103.
- Li, Q. (2015). *Zhonghuo Daolu Jiaotong Shigu Shehui Jiuzhu Jijin Zhidu Yanjiu* [Studija o sistemu FONDA za nadoknadu šteta prouzrokovanih neosiguranim motornim vozilima u Kini]. Beijing: China University of Political Science and Law Press.
- Jiangsusheng Daolu Jiaotong Shigu Shehui Jiuzhu Jijin Guanli Banfa (Measures for the Management of Social Aid Funds for Road Traffic Accidents in the Province of Jiangsu) (promulgated by the Government of Jiangsu Province Sep. 8, 2017, effective Nov. 1st, 2017) [Mere za upravljanje sredstvima socijalne pomoći za saobraćajne nezgode Provincije Jiangsu, na snazi od 1. 11. 2017.] Retrieved from: <https://www.pkulaw.com/lar/69492d657c7597513abbb12ab22e255ebdfb.html>, March 13, 2022.
- Jiang, W. (2015). *Woguo Shehui Jiuzhu Lifa Linian Yanjiu* [Studija kineske teorije o propisima o socijalnoj pomoći]. Beijing: Peking University Press.
- Kaufmann, A. (2011). *Legal Philosophy*. Translated by Xingyi Liu et al. Beijing: Law Press.
- Magnus, U. (2012). *The Impact of Social Security Law on Torts*. Translated by Weina Li. Beijing: China Legal Publishing House.
- Medicus, D. (2004). *German Debt Law*. Translated by Jinglin Du and Chen Lu. Beijing: Law Press.
- Motor Vehicles and Traffic Regulation in New Jersey, NJ Rev. Stat. §39: 6-87 (2013), Retrieved from: <https://law.justia.com/codes/new-jersey/2013/title-39/section-39-6-87/>, March 19, 2022.
- Pfennigstorf, W., Tunc, A., Harris, D., Hellner, J., Kinden, A., (1970). *Comparative Studies in Automobile Accident Compensation*. Washing, D.C.: Department of Transportation Automobile Insurance and Compensation Study.
- Pound, R. (2016). *New Paths of the Law*. Translated by Lifeng Li. Beijing: Peking University Press.
- Qiu, C. (2006). *Cong Qinquan Xingwei Guize Yuanli zhi Biantong Lun Weixian Zeren zhi Goucheng* [Elementi odgovornosti za štetu zbog promene principa vanugovorne odgovornosti]. Beijing: China Renmin University Press.
- Raiser, T. (2014). *Basic Issues in Legal Sociology*. Translated by Yafei Wang. Beijing: Law Press.
- Shehui Jiuzhu Zanxing Banfa (Interim Measures for Social Assistance), (promulgated by St. Council, May 1st, 2014, effective May 1st, 2014) [Privremene mere za socijalnu pomoć, na snazi od 1. 5. 2014.] Retrieved from: https://www.pkulaw.com/en_law/038d0dd0dd4e589ebdfb.html, March 13, 2022.
- Shui, B. (2015). “Buzhenzheng Liandai zhi Zhai de Shiding Fa Suzao” [Tumačenje prava u pravu ugovorne solidarne odgovornosti]. *Tsinghua University Law Journal* 9(5), 126–44.
- Wang, Z. (2009a). *Zhaifa Yuanli* [Principi dužničkog prava]. Taipei: Taiwan Sanmin Press.
- Wang, Z. (2009b). *Budang Deli* [Neosnovano bogaćenje]. Taipei: Taiwan Sanmin Press.
- Wang, L. (2009c). “Jianli he Wanshan Duoyuanhua de Shouhairen Jiujizhi” [Utvrđivanje i unapređenje različitih mehanizama pomoći oštećenim licima], *Chinese Law Study* 4(8), 146–161.
- Zhang, X. (2005). *Qinquan Zerenfa Yuanli* [Principi vanugovorne odgovornosti]. Beijing: China Renmin University Press.
- Zhang, Z. (2011). “Woguo Qinquan Zerenfa Zhong Meiyou Guiding Buzhenzheng Liandai Zeren—yu Yanglixin deng Zhuxiansheng Shangque” [Ne postoji ugovorena solidarna odgovornost regulisana kineskim pravom o vanugovornoj odgovornosti – Diskutovano sa Liksin Jang, et al.] *Academics* 155(4), 105–111.